

1.1. Хөгжмийн сургалтын хэрэглэгдэхүүний төрөл, жагсаалт, шаардлага

2017 онд Боловсролын хүрээлэнгийн БХСС-ээс “Ерөнхий боловсролын сургуулийн хөгжмийн сургалтын орчин болон хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааг зохион байгуулж буй өнөөгийн нөхцөл байдалд хийсэн шинжилгээ” нь хөгжмийн сургалтын өнөөгийн байдалд дүн шинжилгээ хийж, орчин, нөөц хэрэглэгдэхүүний хангамжийг сайжруулахад санал хүргүүлэх зорилготой хийгдсэн билээ. Судалгаанд 21 аймаг, Улаанбаатар хотын ерөнхий боловсролын 673 сургууль хамрагдсан бөгөөд 12 жилийн 484, 9 жилийн 144, бага сургууль 45 байна. Ерөнхий боловсролын 673 сургуулийн 390 буюу 62,1 хувь нь урлаг заал байхгүй, 270 буюу 40,1% урлаг заалтай байгаа бөгөөд насжилтын хувьд 1950-1960 онд 3, 1961-1970 онд 10, 1971-1980 онд 25, 1981-1990 онд 30, 1991-2000 онд 7, 2001-2010 онд 23, 2011-2017 онд 61 урлаг заал ашиглалтад орсон байна. Харин кабинетын тухайд нийт сургуулиудын 259 буюу 44,7 хувь нь хөгжмийн кабинетгүй ба техник тоног төхөөрөмжийн хангамжийг тандаж үзлээ. Үүнд: магнитофон 256, VCD8 CD тоглуулагч 231, спикер 529, өсгөгч 703, телевизор 163, проектор (LCD) 150 байна. Гэхдээ тухайн сургууль хөгжмийн кабинетгүй тохиолдолд эдгээр нь нийт сургуулийн багш нарын сургалтад ашиглаж буй тоног төхөөрөмж гэж үзэж болно.

Үндэсний хөгжмийн хүрэлцээ хангамжийн хувьд сургуулиуд “Авьяас” хөтөлбөрийн хүрээнд харьцангуй сайн хангагдсан байдал ажиглагдаж байна. Үндэсний хөгжмийн зэмсгийн тоог авч үзвэл: морин хуур 4034, ёочин 928, шанз 915, ятга 1480, хуучир 509, их хуур 86 байна. Харин цахилгаан даралтат хөгжмийн тухайд сургууль тус бүрт нэгээс доошгүй байгаа бөгөөд цахилгаан хөгжмийн (ком) хангамж бага байгаа харагдаж байна. Эдгээрийг тоогоор үзүүлбэл: энгийн хөгжмийн зэмсэг 163 багц, төгөлдөр хуур 150, цахилгаан даралтат хөгжим (уамаха) 852, цахилгаан хөгжмийн ком 151 байна.

Сонсох хөгжмийн CD-ний хувьд бага боловсролын түвшинд 78 хувьтай хангалт сайн байгаа бол суурь боловсролд харьцангуй бага 20 хувьтай хангагдсан байна. Хэвлэлийн компаниуд сурах бичгийг тараах явцдаа сонсох хөгжмийн CD-г хуваарилж, хүргэхгүй байгаагаас сургалтад асуудал үүсгэж байна.

Энэхүү судалгааны үр дүнгээс харахад хөгжмийн сургалтын хөтөлбөрийг амжилттай хэрэгжүүлэхэд хичээл, сургалтын үйл ажиллагаанд кабинет хэрэглэгдэхүүний нөөцийг нэмэгдүүлэх зайлшгүй шаардлага байна. Энэхүү хэрэгцээ шаардлагад үндэслэн хөгжмийн кабинет хэрэглэгдэхүүний жагсаалтыг гаргаж, тэдгээрт тавигдах шаардлагыг нийтлэж болон анги тус бүрээр боловсруулан гаргалаа.

Хөгжмийн сургалтын хэрэглэгдэхүүний ангилал, тодорхойлолт

Хэрэглэгдэхүүн (software or materials): сургалтын зорилгод үр дүнтэйгээр хүрэхэд сургалтын үйл ажиллагаанд шууд байдлаар ашиглагдаж байдаг материалууд юм. Үүнд:

- Хөгжмийн тоног төхөөрөмж: танхимын болон танхимын бус сургалтад хэрэглэгдэх аппаратур, техник төхөөрөмж
- Кабинетын тоног төхөөрөмж: номын болон тоглолтын хувцасны шүүгээ, хөглөгч, ноотны тавиур, систем хөгжим, төгөлдөр хуур...
- Дадлагын багаж хэрэгсэл (хөгжмийн зэмсэг): сургалтад болон тоглолтод хэрэглэх хөгжмийн зэмсэг
- Хэвлэмэл материал: уран бүтээлчдийн хөрөг, хөгжмийн зэмсгийн зураг, тарааж өгөх материал, ажлын хуудас, карт
- Биет үзүүлэн: хөгжмийн зэмсгийн загвар, үзүүлэх биет зүйлс, макет
- Зурагт үзүүлэн: фото, схем, диаграмм, хүснэгт зурагт үзүүлэн, хананы үзүүлэн, зурган үзүүлэн, зургийн багц үзүүлэн

- Аудио, видео материал: дүрс, дуу авиа бүхий дүрс бичлэг

Хүснэгт 1. Хөгжмийн сургалтын хэрэглэгдэхүүний товчоо (нэр, төрлөөр)

№	Хэрэглэгдэхүүний төрөл	Нийтлэг	Тоо									Нийт	
			I анги	II анги	III анги	IV анги	V анги	VI анги	VII анги	VIII анги	IX анги		
1	Хөгжмийн тоног төхөөрөмж	28											28
2	Дадлагын багаж, хэрэгсэл (хөгжмийн зэмсэг)	17	4	1	2	4	4	3	13				48
3	Хэвлэмэл материал	5						1		1			7
4	Биет үзүүлэн	3											3
5	Зурагт үзүүлэн	23	2		1								26
6	Цомог	3											3
7	Аудио, видео материал	18						3	2	7	8		38
Нийт		97	6	1	3	4	4	7	15	8	8		153

Хүснэгт 2. Хөгжмийн хичээл/судлагдахууны онцлогтой сургалтын хэрэглэгдэхүүний шаардлага

№	Шаардлага
1	Хөгжмийн зэмсэг <ul style="list-style-type: none"> - Хөгжмийн зэмсгийг хадгалах өрөө хэт хуурай халуун эсвэл хэт хүйтэн биш байх - Ус чийггүй хэвийн температурт хадгалах боломжтой байх - Зориулалтын уут, цүнх, хайрцагт хийх
2	Хөгжмийн тоног төхөөрөмж <ul style="list-style-type: none"> - Хүчин чадал өндөр байх - Ашиглахад хялбар байх - Камер, микрофон хоёулаа налалтыг тохируулах боломжтой байх - Зөөврийн компьютерт холбогдохоор байх - Зөөврийн компьютер, проекторт зориулсан USB 2.0 өргөтгөгчтэй байх
3	Хөгжмийн программ (Sibelius, music score, cubase Pro10 гэх мэт) <ul style="list-style-type: none"> - Нээлттэй эхийн чөлөөт эсвэл лицензтэй программ байх

Хүснэгт 3. Хөгжмийн нийтлэг хэрэглэх сургалтын хэрэглэгдэхүүний жагсаалт, тавих шаардлага, тоо хэмжээ

№	Хэрэглэгдэхүүний нэр	Хэрэглэгдэхүүнд тавигдах шаардлага		Тоо хэмжээ
		Багц үзүүлдэнд багтах агуулга	Холбогдох стандарт, хэмжээ бусад	
Хөгжмийн тоног төхөөрөмж				
1	Өсгөгч (пульт)		Yamaha MG16XU	1
2	Яригч (диффузер)		JBL JRX225	2

			1092 mm*464mm*426mm 500w/2000w	
3	Конденсер микрофон	Ашиглахад хялбар, хэрэглэгч өнцөг, дууны хүчийг өөрийн үзэмжээр өөрчилдөг байна.	Нэг товчлууртай ON /OFF Камер нь USB 2.0 портоор дамжуулан микрофон, 640x480 нягтралтай камер, 0,3 МП нягтралтай мэдрэгч	1
4	Микрофоны хөл			4
5	Sound карт		USB өргөтгөлийн кабель (10, 15, 20 метр)	1
6	Холбогч залгуурууд		Код: ozn-135676948	1
7	Төрөл бүрийн цахилгааны утас (10, 20, 30 метр)		Код: teh-1039567 Үзүүлэлтүүд: Гаралтын залгуурын тоо: 1. 220 В-ын стандарт хүчдэлийг гэсвэрлэдэг. Ажлын давтамж 50 Гц. Хамгийн их шингэсэн энерги нь 10 ба 20 м (150 Дж), 30 м - 90 Дж урттай байна. Холбогдсон ачааллын хамгийн их хүч: 10 ба 20 м - 1300 Вт, 30 м - 2200 Вт урттай бол. Ачааллын хамгийн их гүйдэл нь 6А байна. Оролтын залгуурын төрөл: 10 ба 20 м урттай бол С хэлбэртэй (газардуулгагүй), 30 м урттай бол F төрлийн (евро залгуур). Залгуурын төрөл: 10 ба 20 м урттай бол С хэлбэртэй (газардуулгагүй), 30 м урттай бол F төрлийн (евро залгуур). Утасны хөндлөн огтлол: 10 ба 20 м урт - 2x0.75 мм ² , 30 м урт - 3x0,75 мм ² .	3
8	HDMI-HDMI кабель (5, 10, 15, 20, 30 м)	Хүлээн авсан дохионы формат нь тоон хэлбэртэй байна.	Код: teh-1094160 Кабелийн урт - сонголтоор: 5, 10, 15, 20, 30 метр. HDMI 1.4, 20 м урттай, HDMI 2.0. Даавууны сүлжсэн байдал: 5, 10, 15, 30 м урттай бол үгүй, 20 м урттай бол тийм (хөвөн). Нэмэлт: 30 м урт - Ethernet, 3D.	5
9	Хөгжмийн ухаалаг самбар (цагаан)	Хөгжмийн даруул болон мажор, минорын хүрдтэй байна.		1
10	Ноотны 5 шугамтай самбар		Хэмжээ: 1500x1000 мм.	2

			Хүрээний өнгө: саарал, ногоон Материал: элэгдэлд тэсвэртэй ган.	
11	Шүүгээ		Тавиур бүр 30 кг даацтай 4 тавиуртай, тавиурын өндрийг тохируулж болно. Хэмжээ: 1830 x 760 x 380мм	1
12	CD-ийн тавиур		Хэмжээ: 1600x300x2220 мм. Нүдний тоо: 15 Материал: ДСП эсвэл төмөр Өнгө: саарал.	5
13	Хөгжмийн тавиур, өлгүүрүүд	Хөгжмийн зэмсэг тавих, өлгөх зориулалттай байна.	Багтаамж сайтай. Материал: төмөр, мод	Хөгжмийн зэмсгийн тоогоор
14	Метрономе	Цохилт - 0, 2, 3, 4, 6 (хонх нь заасан арга хэмжээний хувьд хүчтэй цохилттой).	Загвар - FMM-10 хар Материал: мод, металл. Түргэн хэлбэлзлийн хүрээ нь 40-208 байна.	5
15	Хөглөгч /tuner/ kamerton	бүх төрлийн хөгжмийн зэмсэг хөглөнө	хроматик	5
16	Утсан хөгжмийн хөглөгч	Гитар, үкелэлэ, хийл, морин хуур хөгжмийг хөглөх боломжтой байна.	Joyo tuner	2
17	Ноотны эвхдэг тавиур		Урт: 54 см. Жин: 850 гр.	15
18	Даралтат хөгжмийн тавиур		давхар хөлтэй	2
19	Даралтат хөгжмийн педаль		холбогчтой	2
20	Төгөлдөр хуурын даралтын стикер		өнгөт	20
21	Акустик төгөлдөр хуур Rösrau		Хэмжээст шинж чанарууд: өндөр: 181 см өргөн: 148 см гүн: 60 см Жин: 260 кг Өнгө: хар гялтгар Материал: хатуу агч wirbelbank ба тааруулах хавчаарууд: агч, хромоор хийсэн тааруулах хавчаарууд хар түлхүүрүүд: хар мод	1
22	Төгөлдөр хуур		NUX WK-400, Yamaha, цахилгаан	1
23	Даралтат хөгжим		YAMAHA PSR710	1
24	Баян хуур хөгжим	Баруун гар талд 22 товчлуур, зүүн талд 8 товчлууртай байна.	Жин: 3 кг. 2 хайрцаг, хөөрөгнөөс бүрдэнэ.	1

25	CD, DVD тоглуулагч		Дууны гаралт 1000 ватт, home cinema system	1
26	Спикер		STAGEPAS600i\иж бүрдэл, MCS-1330/SET Yamaha	2
27	Систем хөгжим	Гадны хатуу дискнээс файл тоглуулах, 3D Blu-ray дискийг дэлгэцэн дээр бүрэн харуулж сонсгох боломжтой байна.	Bluetooth удирдлагын функц нь хөдөлгөөнт төхөөрөмжөөс аудио бичлэгийг сонсох боломжтой. USB холболттой.	1
28	сургалтын даралтат хөгжим	5 октав, дижитал дэлгэцтэй, тоглосон аяа бичдэг, хөлтэй байна.	МК 900	20
Дадлагын багаж, хэрэгсэл (хөгжмийн зэмсэг)				
29	Гитар	6 утастай.	Материал: дээд: гацуур цар: зандан хүзүү: хушга давхарлах: полисандр тааруулах хадаас: хром Авах: Пьезо (дууны эффект тод), моно Лад: 20 Хэмжээ: 1.02x0.46x0.12m Жин: 2.3 кг	10
30	Гитар, үкелэлэ чийгшүүлэгч	Утсан хөгжмийн хөг тэнцвэржүүлэх зориулалттай байна.		5
31	Цахилгаан хөгжмийн ком	Solo, bass, ritm гитар, бөмбөрийн ком, даралтат хөгжим	Yamaha-Electric	2
32	Бөмбөрийн ком	Том, жижиг, басс бөмбөр, цан, цохиур	Материал: металл, мод, арьс. 2 дүүжлүүртэй, өлгөөтэй том (10 "x7"), өлгөөтэй том (12 "x8"), шал том (16 "x15"), жижиг бөмбөр (14 "x5.5"), басс бөмбөр (22 "x16").	1
33	Товщуур		Материал: мод, арьс, ширэн цартай	10
34	Морин хуур		Тоглолтын	5
			Сургалтын	10
35	Ятга		Их гарын	15
36	Ёочин		Их гарын	5
37	Хуучир		Сургалтын	4
38	Лимбэ		тоглолтын	3
39	Үкүлэлэ		сургалтын	25
40	Шанз		их гарын	5
			дунд гарын	10

41	Джэмбэ		8 инч	2
42	Кабаса		Nino702, medium8 инч	3
43	Давирхай	Чавхдаст хөгжмийн нумыг давирхайдах зориулалттай байна.		5
44	Зөөврийн өсгөгч	Анги хооронд зөөвөрлөх боломжтой байна.	AROMA AG40a	2
45	Хөгжмийн хөл	Хөгжим тус бүрийн хөл, тавиур (ёочин, ятга г.мэт)	75-118x53-65x32	Хөгжим тус бүрд
Хэвлэмэл материал				
41	Дууны түүвэр	Хүүхдийн болон ардын дуунаас бүрдсэн байна.	Бичвэр, үсгийн хэмжээ нь Бага, дунд боловсролын хэвлэмэл сурах бичигт тавих шаардлага (MNS 5418:2008)-ыг хангасан байна.	21
42	Хөгжмийн онолын тайлбар толь	Хөгжмийн хэл, нэр томъёог тайлбарласан байна.		12
43	Үндэсний хөгжмийн сурах бичиг	Ёочин, шанз, морин хуур, лимбэ, ятга, хуучир хөгжим сурах боломжтой байна.		12
44	“Гитар сурах хялбар арга”	Гитарын барил, тоглох техникийг харуулсан байна.		5
45	Төгөлдөр хуурын сурах бичиг	Төгөлдөр хуурын даралт, барилт, тоглох техникийг харуулсан байна.		2
Биет үзүүлэн				
47	Ардын хөгжмийн зэмсгийн макет	Ардын хөгжмийн зэмсгийг жижигрүүлсэн хэмжээтэй байна.	Хэмжээ: 20x25x0.5 см	15
48	Сонгодог хөгжмийн зэмсгийн макет	сонгодог хөгжмийн зэмсгийг жижигрүүлсэн хэмжээтэй байна.	Хэмжээ: 20x25x0.5 см	30
49	Амьтны чихмэл хүүхэлдэй /гарын/	жүжигчилсэн тоглолт хийх зориулалттай.	Aurora 10- groth music-ээс хайх	10
Зурагт үзүүлэн				
50	Ардын хөгжмийн зэмсгийн багц зурагт үзүүлэн	Ардын хөгжмийн зэмсэг тус бүрээр байна.	Хэмжээ: 0.9x0.8 м. Материал: PVC хуванцар (3 мм), 720 dpi зураг хэвлэх хальстай.	5
51	Симфони найрал хөгжмийн зэмсгүүдийн багц үзүүлэн	Симфони хөгжмийн зэмсэг тус бүрээр байна.	Хэмжээ: 0.9x0.8 м. Материал: PVC хуванцар (3 мм), 720 dpi зураг хэвлэх хальстай	5
52	Хөгжмийн онолын багц зурагт үзүүлэнгүүд	Ноот, ноотны задаргаа, хэм хэмжээ, дэвсгэр шугам, хувиргалын гэмдгүүд удирдаачийн дохио зэргийг харуулсан байна.	Хэмжээ 0.6x0.9 м. өнгөт Материал: PVC-хуванцар 3 мм, зураг хэвлэх хальс 720 dpi	2

53	Хөгжмийн динамик (хүчдэл) таниулах үзүүлэн	Чанга сул хүчний гэмдэглэгээг харуулсан байна.	Хэмжээ: 0.7x0.7 м. Материал: хуванцар - PVC (3 мм), 720 dpi зураг хэвлэх хальс, цоолборлох хальс	2
54	Хөгжмийн темп (хурд) таниулах үзүүлэн	Хурдан, удаан хурдны гэмдэглэгээг харуулсан байна.	Хэмжээ: 0.7x0.7 м. Материал: хуванцар - PVC (3 мм), 720 dpi зураг хэвлэх хальс, цоолборлох хальс	2
55	Хөгжмийн тоналность таниулах үзүүлэн	Мажор, минорын тоналность, аккордын цувааг харуулсан байна.	Хэмжээ: 0.7x0.7 м. Материал: PVC хуванцар (3 мм), 720 dpi зураг хэвлэх хальс, цоолборлох хальс	2
56	Гитарын аккорд, барилт таниулах үзүүлэн	Гарын барилыг даралт дээр харуулсан байна.	A1 /594x841/ хэмжээтэй, өнгөт	2
57	Бүжгийн урлагийг таниулах багц үзүүлэн	Бүжгийн төрөл тус бүрийг дүрсэлсэн байна.	A3 /297x420/ хэмжээтэй, өнгөт	2
58	Уран зургийн интерактив үзүүлэн	Дэлхийн урлаг, соёлын шилдэг бүтээлүүд байна.	Код: mhк-068	2
59	Бишгүүрийн барилт таниулах үзүүлэн	Эгшиг тус бүрийг тоглох барилтуудыг харуулсан байна.	A1 /594x841/ хэмжээтэй, өнгөт	2
60	Хөгжмийн тэмдэглэгээ бүхий ханан дээр байрлуулах соронзон карт	Хөгжмийн тэмдэг тэмдэглэгээ, интервалын дүрс бүхий багц	Хэмжээ: 860x750 мм; 489 соронзон карт	2
61	Урлагийн төрлүүдийн таниулах үзүүлэн	Дүрслэх урлаг-хөгжим, уран зохиол-хөгжим, бүжиг-хөгжим, кино-хөгжим, театр-хөгжим	A3 /297x420/ хэмжээтэй, өнгөт	1 багц
62	Дуулаачийн төрлүүдийг таниулах үзүүлэн	Дуу, романс, кантат, оратори, реквием, дуурь	A3 /297x420/ хэмжээтэй, өнгөт	1 багц
63	Дан хөгжмийн төрлүүдийг таниулах үзүүлэн	Аяз, этюд, прелюди, серенада, сонат, концерт	A3 /297x420/ хэмжээтэй, өнгөт	1 багц
64	Хөгжимт аман зохиолын төрлүүдийг таниулах үзүүлэн	Малын уриа дуудлага, аялгуут оньсого, дэмбээ, ерөөл, магтаал, тууль, хурдан морины цол, бөхийн цол...	A3 /297x420/ хэмжээтэй, өнгөт	1 багц
65	Өгүүлэх эрхтний шүтэлцээт урлаг хөөмийн төрлүүдийг таниулах үзүүлэн	Исгэрээ, шахаа, хархираа	A3 /297x420/ хэмжээтэй, өнгөт	1 багц
66	Дуурь дахь дуулаачийн төрлүүдийн үзүүлэн	Ари, речитатив, цөөхүүл, найрал дуу	A3 /297x420/ хэмжээтэй, өнгөт	1 багц

67	Симфони хөгжмийн үүсэл хөгжил, төрөл хэлбэр, бүтцийн үзүүлэн	4 ангит симфони	A3 /297x420/ хэмжээтэй, өнгөт	1 багц
68	Симфони найрал хөгжмийн зэмсгүүдийг таниулах үзүүлэн	Утсан, модон, гуулин үлээвэр, цохиур	A3 /297x420/ хэмжээтэй, өнгөт	1 багц
69	Бүжгэн жүжгийн хөгжлийг таниулах үзүүлэн	Гоцлол, па-де-де, па-де-тура, па-де-катр, кордебалет, дивертисмент	A3 /297x420/ хэмжээтэй, өнгөт	1 багц
70	Орчин үеийн хөгжмийн урсгал чиглэлүүд үзүүлэн	Зураачид болон хөгжмийн зохиолчдын	A3 /297x420/ хэмжээтэй, өнгөт	1 багц
71	Монголын орчин үеийн хөгжмийн үзүүлэн	бүтээл	A3 /297x420/ хэмжээтэй, өнгөт	1 багц
72	Орчин үеийн эстрад хөгжмийн үзүүлэн	Хөгжмийн зохиолчдын уран бүтээлээс...	A3 /297x420/ хэмжээтэй, өнгөт	1 багц
Цомог				
73	Монголын хөгжмийн зохиолчдын багц зураг	Ж.Чулуун, Л.Мөрдорж, С.Гончисумлаа, Н.Жанцанноров, Ц.Нацагдорж, З.Хангал, Б.Шарав, Ц.Чинзориг, Г.Алтанхуяг, Ч. Сангидорж гэх мэт	Хэмжээ: 3.0x0.5 м. Материал: PVC хуванцар (3 мм), 720 dpi зураг хэвлэх хальстай. Халаасгүй.	2
74	Дэлхийн хөгжмийн зохиолчид, хөгжимчдийн багц зураг	XVII зуунаас XXI зуун хүртэлх хөгжмийн зохиолчдын хөрөг	Хэмжээ: 3.0x0.5 м. Материал: PVC хуванцар (3 мм), 720 dpi зураг хэвлэх хальстай. Халаасгүй.	2
75	Төгөлдөр хуурын даралтын зураг	Төгөлдөр хуурын 88 даралт бүхий зураг	Өнгөт стикер	20
Аудио, видео материал				
Хүүхдийн дуу				
76	"Бага ангийн багшдаа баярлалаа"	25 дуутай, (Дэлхийгээ би мэднэ, Хувиршгүй тоолол, Би жагсаж чадна, Дээс дээс эргээрэй, Цасхан гэх мэт дуунуудтай)	3-10 минут	5
77	" Миний дотны найзууд" CD	21 дуутай, (Анх удаа, Молор эрдэнийн хөлөг, Муухай жаал, Би дуучин, Дүү сэрлээ, Уярлын 7 эгшиг, Яргуй дэлгэрлээ, Гэрэлт нарны хүүхдүүд, Мөнх тэнгэрийн орон гэх мэт дуунуудтай)	3-10 минут	5

78	“Хүүхэд бидний сэтгэл”	27 дуутай хос цомог	3-10 минут	2
79	"Хүүхэд насны дуулал"	15 хөгжмийн зохиолчдын 20 дуунаас бүтсэн. Маамуу нааш ир, Миний ном, Бага насаа хайрлаж явна, Зун цаг, Зургийн хичээл зэрэг дуунуудтай.	3-10 минут	5
80	Хүүхдийн дууны "Цох" CD	Зүүдний чихэр, Цэцэрлэгийн багшдаа баярлалаа, Барби гэх мэт дуунуудтай	3-10 минут	5
81	Хоёр нар” дууны цомог	Хоёр нар, Зохицуулагч, Гурван эрх, Яагаад, Яргуй дэлгэрлээ зэрэг дуутай.	3-10 минут	
Ардын дуу				
82	“Дөмөн” ардын богино дууны цомог	Сандуйтай мод, Цагаан сар, Алтан хундага, Арван тавны сар, Өөрийн нутаг, Үхэрт хүйтэн, Дөмөн зэрэг дуунуудтай	3-10 минут	1
83	Монгол ардын дуугаа өвлөн дуулцгаая 2	Булигаар хүрэн цүнх, Тооройн цагаан элс	3-10 минут	1
Сонгодог хөгжмийн бүтээл				
84	Монголын хөгжмийн зохиолчдын бүтээлүүд цуврал 1	Ж.Чулуун, Л.Мөрдорж, С.Гончисумлаа, Н.Жанцанноров,	3-10 минут	1
85	Монголын хөгжмийн зохиолчдын бүтээлүүд цуврал 2	Ц.Нацагдорж, З.Хангал, Б.Шарав, Ц.Чинзориг, Г.Алтанхуяг, Ч.Сангидорж зэрэг шилдэг хөгжмийн зохиолчдын бүтээл	3-10 минут	1
85	Н.Жанцанноровын уран бүтээлийн CD	Симфони, дан хөгжим, дууны бүтээл	3-10 минут	1
86	Б.Шаравын уран бүтээлийн CD	Симфони, дан хөгжим, дууны бүтээл	3-10 минут	1
87	100 Best classics audio CD	Дэлхийн сонгодог бүтээлүүд багтсан байна.	3-10 минут	1
88	Монголын симфони хөгжмийн шилдэг бүтээлүүд 91	Монголын хөгжмийн зохиолчдын симфони бүтээлүүд орсон байна.	3-10 минут	1
89	Сонгодог бүтээлийн багц CD	Багцад Эдвард Григ, Иоханн Себастьян Бах, Клод Дебюсси, Джузеппе Верди, Франц Лист,	Код: psh-0068, Код: psh-072 3-10 минут	2

		Жюль Маснет, Иоханн Стросс, Франц Шуберт Вольфганг Амадеус Моцарт, Фредерик Шопен, Луизи Бочерини, Седана Беддана нарын хамгийн агуу сонгодог бүтээлүүд багтсан байна.	
90	"Амьд гариг" CD багц	Байгаль, дэлхийн	Код: psh-0069, 3-10 минут
91	"Байгаль" CD багц	зураглалыг харуулсан дан хөгжим	Код: psh-0070, 3-10 минут
92	Piano basic tuition book and CD	Төгөлдөр хуур хөгжмөөр тоглогдсон бүтээлүүд	цуврал 1, 2, 3-10 минут

Тайлбар:

- Аудио, видео материалд оруулсан байгаа материалыг тухайн багш өөрт байгаа хүүхдийн дууны зохиолчдын CD, нөөцөөр баяжуулан хэрэглэх боломжтой.
- Ном товхимолд байгаа дууны түүврийг жишиг байдлаар оруулсан тул та өөрийн сан, нөөцөд байгаа бусад дууны түүвэр, товхимолыг ашиглах боломжтой юм.

Хүснэгт 4. Хөгжим (I анги)-ийн сургалтын хэрэглэгдэхүүний жагсаалт, шаардлага, тоо
ХЭМЖЭЭ

№	Хэрэглэгдэхүүний нэр	Анги	Хэрэглэгдэхүүнд тавигдах шаардлага /хэмжээ, багц үзүүлэнд багтах агуулга, холбогдох стандарт, бусад/	Тоо хэмжээ
Дадлагын багаж, хэрэгсэл (Хөгжмийн зэмсэг)				
1	Савх,	I	Nino set-12 хөгжмийн цуглуулга	5 багц
2	Кастаньет	I		
3	Шагшуур	I		
4	Шигшүүр	I		
Зурагт үзүүлэн				
5	Амьтдын зурагт багц үзүүлэн	I	Хэмжээ: 0.9x0.8 м.	15
6	Байгалийн зураг	I	Материал: PVC хуванцар (3 мм), 720 dpi зураг хэвлэх хальстай.	5

Хүснэгт 5. Хөгжим (II анги)-ийн сургалтын хэрэглэгдэхүүний жагсаалт, шаардлага, тоо
ХЭМЖЭЭ

Дадлагын багаж, хэрэгсэл (хөгжмийн зэмсэг)				
1	Дуут мод	II	Nino set-12 хөгжмийн цуглуулга	50

Хүснэгт 6. Хөгжим (III анги)-ийн сургалтын хэрэглэгдэхүүний жагсаалт, шаардлага, тоо
ХЭМЖЭЭ

Дадлагын багаж, хэрэгсэл (хөгжмийн зэмсэг)				
1	Бишгүүр хөгжим	III	YAMAHA B- барокко YRS-24B, YAMAHA G-герман YRS-23	50
2	Эгшигт хонх (8 эгшиг)	III	1-р октавын До-с 2-р октавын До	5 ком
Зурагт үзүүлэн				
3	Бишгүүр хөгжмийн даралтууд бүхий үзүүлэн	III	Хэмжээ: 0.9x0.8 м Материал: PVC хуванцар (3 мм), 720 dpi зураг хэвлэх хальстай.	5

Хүснэгт 7. Хөгжим (IV анги)-ийн сургалтын хэрэглэгдэхүүний жагсаалт, шаардлага, тоо

ХЭМЖЭЭ

Дадлагын багаж, хэрэгсэл (хөгжмийн зэмсэг)				
1	Хэнгэрэг	IV	Хэмжээ: 8", Материал: мод, металл	10
2	Цан	IV	Nino-NS305	5
3	Металлафон	IV	nino	10
4	Egg shaker (энгийн хөгжмийн зэмсэг)	IV	nino	10

Хүснэгт 8. Хөгжим (V анги)-ийн сургалтын хэрэглэгдэхүүний жагсаалт, шаардлага, тоо

ХЭМЖЭЭ

Дадлагын багаж, хэрэгсэл (хөгжмийн зэмсэг)				
1	Хөгжмийн гурвалжин	V	Янз бүрийн хэмжээтэй. Гурвалжин нь талст, тод, гялалзсан тембртэй	10
2	Пианика хөгжим	V	YAMAHA P32D	50
3	Ксилафон	V	2 октав багтаамжтай	10
4	Boomwhackers tuned set /энгийн хөгжмийн зэмсэг	V	NINO set	5

Хүснэгт 9. Хөгжим (VI анги)-ийн сургалтын хэрэглэгдэхүүний жагсаалт, шаардлага, тоо

ХЭМЖЭЭ

Дадлагын багаж, хэрэгсэл (хөгжмийн зэмсэг)				
1	Egg shaker (энгийн хөгжмийн зэмсэг)	VI	NINO set 540	3
2	Boomwhackers tuned set (энгийн хөгжмийн зэмсэг)	VI	NINO set	5
3	Кабаса	VI	Nino702, medium	5
Аудио, видео материал				
4	Classical kids цуврал	VI	3-10 минут	4
5	Accent on Composers book and CD	VI	3-10 минут	4
6	Piano basics tuition book and CD	VI	3-10 минут	2
Хэвлэмэл материал				
7	Төгөлдөр хуурын даралтын стикер	VI	өнгөт	20

Хүснэгт 10. Хөгжим (VII анги)-ийн сургалтын хэрэглэгдэхүүний жагсаалт, шаардлага, тоо

ХЭМЖЭЭ

Дадлагын багаж, хэрэгсэл (хөгжмийн зэмсэг)				
1	Товшуур	VII		30
2	Морин хуур	VII	Тоглолтын-5 сургалтын-10	15
3	Ятга	VII	Их гарын	10
4	Ёочин	VII	Их гарын	5
5	Хуучир	VII	Сургалтын	4
6	Лимбэ	VII	Тоглолтын	5
7	Шанз	VII	Их гарын -5 дунд гарын 10	15
8	Джэмбэ	VII	8 инч	2
9	Цан	VII	Nino-NS305	5
10	Хэнгэрэг	VII	Хэмжээ: 8", Материал: мод, металл	1
11	Их хуур	VII	ТОГЛОЛТЫН	1
12	Цуур	VII		2
13	Хэл хуур	VII		4

Аудио, видео материал				
14	Н. Жанцанноров “Бурхан халдун” CD	VII	3-10 минут	2
15	Б. Шарав “Монголын тал нутаг” CD	VII	3-10 минут	2

Хүснэгт 11. Хөгжим (VIII анги)-ийн сургалтын хэрэглэгдэхүүний жагсаалт, шаардлага, тоо хэмжээ

Аудио, видео материал				
1	Л.В. Бетховен 5-р симфони C minor CD	VIII	3-10 минут	2
2	Chopin Minute waltz CD	VIII	3-10 минут	2
3	Tchaikovsky “Romeo and Juliet” 1812 overture CD	VIII	3-10 минут	2
4	Stories of the great composers book and CD	VIII	3-10 минут	2
5	“The Romantic spirit” book and CD	VIII	3-10 минут	2
6	Рахманинов төгөлдөр хуурын концерт	VIII	3-10 минут track 1-4	2
7	Verdi edition 12 great operas DVD	VIII	3-10 минут	1
Хэвлэмэл материал				
8	Б. Шарав Симфони найрал хөгжимд зориулсан бүтээлүүд	VIII		1

Хүснэгт 12. Хөгжим (IX анги)-ийн сургалтын хэрэглэгдэхүүний жагсаалт, шаардлага, тоо хэмжээ

Аудио, видео материал				
1	Verdi edition 12 great operas DVD	IX	3-10 минут	2
2	Рахманинов төгөлдөр хуурын концерт	IX	3-10 минут	2
3	200 years of Mozart DVD	IX	3-10 минут	2
4	Schubert Music for violin	IX	3-10 минут	1
5	Piano classics from the age of Impressionism	IX	3-10 минут	1
6	Accent on composers	IX	3-10 минут	2
7	Classical kids Vivaldi, Tchaikovsky, Bach, Mozart book and CD	IX	3-10 минут	1
8	200 years of Mozart DVD	IX	3-10 минут	2

Санал болгох номын жагсаалт:

1. Н.Жанцанноров “Хөгжмийн онолын нэр томъёоны тайлбар толь” 1996 он
2. А.Ганбаатар “Урлагийн салбарт хэрэглэгддэг нэр томъёоны тайлбар толь”
3. Ц.Нацагдорж “Дуулах урлагийн хураангуй толь”
4. С.Батболд “Бага ангийн багшдаа баярлалаа” дууны түүвэр 1999 он
5. С.Батболд “Миний дотны найзууд” дууны түүвэр 2008 он
6. С.Батболд “Монголын хүүхдийн шилдэг дуунууд” 2009 он
7. С.Батболд “Аяны шувууд ирлээ” хүүхдийн дууны түүвэр
8. С.Батболд “Уяралын долоон эгшиг” шилмэл 100 дууны түүвэр ном 2016 он
9. С.Батболд “Дэгдээхийн дуу” дууны түүвэр 2012 он
10. Хүүхдийн зууны шилдэг 100-н дууны түүвэр
11. Ж.Төгсжаргал “Хөгжмийн онол” бодлого дасгал 2003 он
12. Ж.Төгсжаргал “Соноршуулга” 2017 он
13. Д.Батсүрэн “Хөгжмийн суутан” 1, 2-р дэвтэр 1979 он

14. Ж.Энэбиш “Хөгжим хэрхэн ойлгох вэ?”
15. Ц.Нацагдорж “Дуулах урлагийн хураангуй толь” 2010 он
16. Д.Жанчив “Хөгжмийн онолын анхны мэдэгдэхүүн”
17. Н.Ганхуяг “Хөгжим дэлгэрэнгүй зурагт түүх” 2014 он
18. М.Цогбадрах “Дуурийн либретто” 2012 он
19. М.Цогбадрах “Агаар” 1, 2, 3
20. Д.Банди 50 дуурь
21. Г.Нямсүрэн “Оросын хөгжмийн түүх” 1999 он
22. Г.Нямсүрэн “Өрнийн хөгжмийн түүх” 2000 он
23. Б.Содном Монгол дууны түүхээс 1960 он
24. Ж.Бадраа “Монгол ардын хөгжим” 1998 он
25. Ж.Энэбиш “Монгол хөгжим судлалын дээж бичиг” 2012 он
26. Р.Энхбазар “Хөгжим таны амьдралд” 1984 он
27. Соёл урлагийн тайлбар толь IV, V боть
28. Морин хуур хөгжмийн сурах
29. Ц.Цэрэнхорлоо “Ятга хөгжмийн сурах бичиг” 2018 он
30. Ж.Дашдаваа “Ёочин хөгжмийн сурах”
31. Дашдулам “Шанз хөгжмийн сурах”
32. С.Цэвэлмаа “Хуучир хөгжмийн сурах”
33. Л.Цэрэндорж “Лимбэ хөгжмийн сурах”
34. Д.Долгорсүрэн, О. Нарангоо “Төгөлдөр хуурын сурах бичиг”
35. Ч.Оюунбилэг “Хөгжмийн боловсрол олгох арга зүй”
36. Ц.Түмэнбаяр “Найрал дуу эгшиглэнэ” 2020 он
37. Ч.Болдбаатар “Урлаг-хүүхдийн ном” 2011 он (Дэлхийн хамгийн гайхамшигтай зураг болон баримлуудын тухай)
38. Н.Ганхуяг, Ч.Батгэрэл “Хөгжим-хүүхдийн ном” 2011 он (Дэлхийн хамгийн гайхамшигт хөгжим болон уран бүтээлчдийн тухай)
39. Н.Ганхуяг “Бүжиг- хүүхдийн ном” 2013 он (Балетаас брейк хүртэл бүжгийн ертөнцөөр)
40. “Монгол ардын зүйр цэцэн үг”, “Монгол ардын ерөөл, магтаал”, “Монгол ардын тууль”, “Монгол ардын дуу”, “Монгол ардын домог”;
41. П.Жаргал “Домог-хүүхдийн ном” 2012 он (Улс үндэстнүүдийн гайхамшигт үлгэр домог туулийн товчоон)
42. Р.Бат-Эрдэнэ “Айсуй цагийн төвөргөөн” 2016 он (ардын хөгжмийн цөөхүүлд зориулсан найралжуулгын бүтээл)

Хөгжмийн хэрэглэгдэхүүн боловсруулах баг